

УДК 37.035.6

З.Я. ШАЦЬКА

Київський національний університет технологій та дизайну

**ФЕНОМЕН ПРЕСТИЖНОСТІ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У
ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ**

В статті досліджується сучасний стан, чинники популярності та перспективи розвитку вищої економічної освіти в Україні.

Ключові слова: система вищої освіти України, реформування вищої освіти України, тенденції розвитку вищої освіти в Україні.

Сучасні економічні, політичні та соціальні зрушення у світі та суспільстві висувають нові вимоги до молоді, до її вміння співіснувати і гармонічно розвиватися у суспільстві, самостійно обирати свій життєвий шлях та реалізувати свої здібності. Від правильності здійснення вибору залежить майбутнє людини, її кар'єра, успіх. Саме тому, в таких складних умовах більшість молодих людей після закінчення школи обирає подальшу освіту. Зазвичай це вища освіта. Але на сьогоднішній день з понад 70 різних напрямів та 500 спеціальностей в Україні щорічно найбільш популярними серед абітурієнтів стають саме економічні спеціальності.

Об'єкти та методи дослідження

В статті досліджуються чинники феномену популярності вищої економічної освіти в Україні з використанням системного підходу.

Постановка завдання

Враховуючи сучасний стан вищої освіти в Україні, дослідити чинники феномену популярності та перспективи розвитку вищої економічної освіти з урахуванням сучасних світових тенденцій.

Результати та їх обговорення

Економічна освіта – це ділянка науки про економіку, яка фокусується на двох основних темах: поточний стан і зусилля по поліпшенню курсів навчання економіки, а також матеріалів і педагогічних методів, що використовуються для навчання економіці на всіх рівнях освіти; та дослідження ефективності альтернативних методичних прийомів в області викладання економіки, рівень економічної грамотності різних груп, і фактори, які впливають на рівень економічної грамотності.

Економічна освіта – це підготовка фахівців для економічних служб, підприємств і спеціальних економічних організацій (фінансових, банківських, статистичних, аудиторських, маркетингових та інших), а також формування необхідного мінімуму професійних економічних знань у спеціалістів різних галузей економіки і широкого кола працівників підприємницьких структур [3].

Економічна освіта відрізняється від економіки освіти, яка вивчає економіку освітніх установ.

Економічна освіта покликана послідовно формувати у студентів економічне мислення та свідомість, озброювати майбутніх фахівців теоретичними знаннями та практичними навичками щодо управління сучасними підприємствами, формувати потреби економічного аналізу, бачення перспективи; вчити оволодівати основами наукової організації праці в умовах ринкових відносин; розвивати здібності

у певному виді економічної діяльності; формувати у студентів бажання та потребу повсякденно поліпшувати результати своєї праці в навчальній та суспільно корисній діяльності [1].

В Радянському Союзі вища економічна освіта мала спектр з 26 економічних спеціальностей, поступово набувала масового характеру та була доступною і безкоштовною для кожного громадянина. Сучасна економічна освіта в Україні, базуючись на минулому досвіді, пройшла тривалий шлях розвитку. Із становленням України, як незалежної держави, прискоренням економічних реформ, удосконаленням законодавчої бази і податкової політики посилилась роль економічної освіти громадян.

Система вищої освіти в Україні зазнала поступової багатоетапної трансформації (рис. 1).

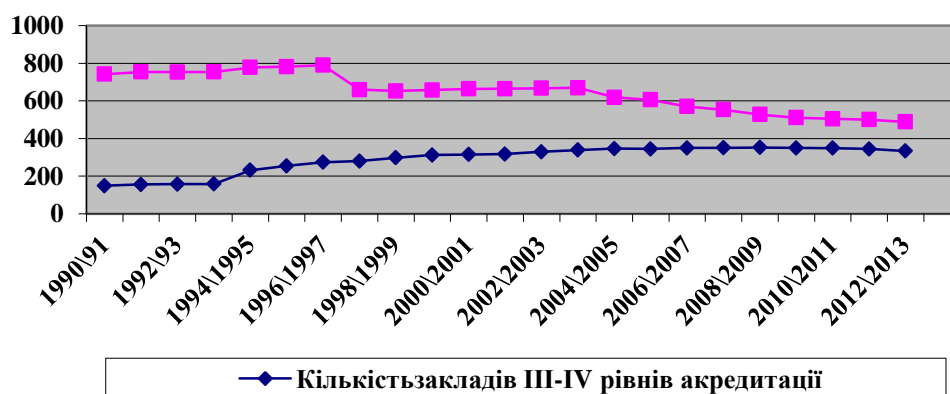

Рис. 1 Динаміка кількості вищих навчальних закладів України за період 1990–2013 роки [4]

Поступово відбувалося зменшення кількості вищих навчальних закладів України I–II рівнів акредитації з 742 закладів у 1990–1991 роках до 489 закладів у 2012–2013 році, що становить 65% від рівня 1990–1991 року. Поряд з цим відбувається збільшення у 2,34 раза кількості вищих навчальних закладів III–IV рівнів акредитації з 149 закладів у 1990–1991 роках до 350 закладів у 2009–2010 році. Починаючи з 2010 року кількість навчальних закладів III–IV рівнів акредитації зменшується на 4% і на сьогоднішній день становить 334 заклади. Порівняно з 1995 роком, початком першого етапу реформи вищої освіти, кількість вищих навчальних закладів державної і комунальної власності зменшилась на 265 одиниць, переважно за рахунок технікумів та збільшилась на 74 навчальні заклади приватної форми власності [2].

Якщо у 1990–1991 роках у вищих навчальних закладах України III–IV рівнів акредитації навчалося 881,3 тис. студентів, то у 2009–2010 роках їх кількість збільшилась у 2,54 раза. В останні роки відбувається незначне зменшення кількості студентів і на сьогоднішній день становить 1824,9 тис. студентів.

Характерною сучасною тенденцією є щорічне збільшення частки студентів-першокурсників, які здобувають вищу освіту на платній основі. У 1995 році кількість таких студентів у ВНЗ III–IV рівнів акредитації становила 19,2%. У поточному навчальному році цей показник у вищих навчальних закладах, підвідомчих Міністерству освіти і науки, зріс до 53,8%; а в цілому в Україні він складає 58,8% [2].

За традицією останніх років з понад 500 різних спеціальностей українські абітурієнти обирають економічні та управлінські спеціальності. Впродовж останніх десятиліть зберігається ознака престижності економічних професій серед інших спеціальностей вищих закладів освіти України. У попередні роки попит на ці спеціальності в країні був стабільно високим. Не зважаючи на те, що за результатами вступної кампанії 2013 року найбільшим попитом в Україні почали користувалися фахівці у сфері ІТ, техніки і транспортники та зменшенням обсягу держзамовлення на економічні та юридичні науки, економічні спеціальності продовжують бути популярними для вступу. Крім того у поточному році зросла популярність спеціальності бухгалтерський облік.

Престижність вищої економічної освіти в Україні в порівнянні з іншими спеціальностями обумовлена наступними чинниками:

1. З розпадом Радянського Союзу, відходом від принципів планової економіки та переходом до засад ринкової економіки, вільної конкуренції в Україні зросла потреба в фахівцях-економістах та управлінцях, які володіють новими методами господарювання та управління. Таких фахівців на той час в Україні почали готувати тільки окремі навчальні заклади.

2. З переходом до нових умов господарювання вітчизняні підприємства отримали самостійність, можливість здійснювати діяльність на власний розсуд і з певним ризиком. Великі державні підприємства без належної підтримки держави опинилися в складних умовах, більшість з них стали збитковими, не витримуючи конкурентної боротьби. На зміну їм масово почали створюватися малі приватні підприємства, які були більш гнучкими, випускали конкурентоздатну продукцію, що користується попитом. Подальше функціонування таких підприємств потребувало саме фахівців з новим економічним мисленням, вмінням працювати в ринкових умовах.

3. Зміна в структурі галузей промисловості України, зменшення кількості виробничих підприємств та збільшення кількості підприємств не виробничого профілю в сфері торгівлі, громадського харчування, побутових послуг, розваг та інших створило нові робочі місця де були потрібні фахівці саме економічного профілю.

4. Постійні заборгованості та невиплати заробітної плати працівникам підприємств, закриття великих державних підприємств в Україні спричинило велику кількість безробітних, більшість з яких були фахівці високої кваліфікації та працездатного віку. Це змушувало людей перенавчатися новим необхідним ринку спеціальностям, а саме в сфері економіки та управління.

5. Створені в Україні умови для самостійного ведення приватного бізнесу, можливість зареєструвати власне підприємство та отримувати в десятки разів більшу заробітну плату, ніж на державних підприємствах, спонукала працівників йти на ризик заради отримання прибутків. Але для цього потрібні були нові знання та вміння, які можна було отримати тільки шляхом перенавчання. Працювати в ринкових умовах, виготовляти конкурентоспроможну продукцію або надавати послуги без знання економічних засад ведення бізнесу стало неможливим.

6. Можливість отримати роботу з дипломом економіста давало перевагу випускнику перед випускниками інших професій в Україні. Після переходу до нових умов господарювання в країні, в більшості, були створені нові підприємства, керівництво якими на той час володіло застарілими

принципами управління і не могло так швидко перенавчатися новим методам ведення бізнесу. Простіше і швидше було найняти готового фахівця-економіста. Таким чином поступово створився попит на фахівців саме економічного напрямку.

7. Отримавши диплом економіста майбутній фахівець мав змогу працювати як економістом, так і менеджером, фахівцем зі збуту, постачання, реклами, маркетингу та інших посад на підприємстві. Отримані глибини знання та навички були універсальними.

Таким чином, одночасний вплив вищезазначених чинників зумовив шалений попит в Україні на фахівців з вищою економічною освітою. За останні роки пік популярності економічних спеціальностей дещо стабілізувався. Хоча у цьому році збільшився набір студентів до вищих навчальних закладів на спеціальності у сфері інформаційних технологій, техніки і транспорту, але набір на економічні спеціальності в Україні все також користується попитом. На сьогоднішній день 28,5% зі всіх спеціальностей в Україні є економічними.

Висновки

З розвитком нових професій у сфері інформаційних технологій, біо- та генної інженерії, роботобудування та інших, відродженням галузей промисловості, в Україні будуть відкриті нові спеціальності у вищих навчальних закладах, які стануть популярними і дадуть змогу майбутнім фахівцям отримати робочі місця. Але це не означає, що економічні спеціальності в країні взагалі стануть непотрібними, тому що ведення бізнесу в ринкових умовах неможливе без економічної основи. Саме тому, в майбутньому абітурієнт при виборі напрямку діяльності в якості першої (базової) освіти буде обирати вузькоспеціалізований напрямок, а отримання вищої економічної освіти для нього стане обов'язковим як другої вищої освіти.

В подальшому в Україні можуть бути створені конгломератні навчальні заклади, в яких поєднуються вузькоспеціалізовані вищі навчальні заклади з економічними навчальними закладами, а можливо і великі підприємства з цих сфер діяльності. Результатом їх спільної співпраці стане відбір і підготовка майбутнього фахівця, якій в повній мірі відповідає потребам саме цієї сфери діяльності, конкретного підприємства і вимогам ринку. Таким чином, висока якість підготовки майбутнього конкурентоздатного фахівця забезпечиться поєднанням фундаментальних та спеціальних знань із його практичною підготовкою.

Список використаної літератури

1. Найдьонова А.В. Зміст економічної освіти в Україні та основні принципи її розвитку // Педагогічний альманах. – 2012. – Випуск 14. – [Електронний ресурс]. – http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pedalm/texts/2012_14/032.pdf
2. Система освіти в Україні: стан та перспективи розвитку. Аналітичний звіт: [Електронний ресурс]. http://www.razumkov.org.ua/ukr/journal_pos.php?y=2002&cat=4&pos=85
3. <http://uk.wikipedia.org/>.
4. <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Стаття надійшла до редакції / Article received: 05.09.2013

Феномен престижности экономических специальностей в высших учебных заведениях Украины.

Шацкая З.Я.

Киевский национальный университет технологий и дизайна

В статье исследуется современное состояние, факторы популярности и перспективы развития высшего экономического образования в Украине.

Ключевые слова: система высшего образования Украины, реформирование высшего образования Украины, тенденции развития высшего образования в Украине.

Phenomenon popularity of economic specialities in higher educational institutions of Ukraine.

Z. Shatskaya

Kyiv National University of Technologies and Design

The modern condition, factors of popularity and prospect of development of the supreme economic education in Ukraine is investigated in article.

Keywords: system of higher education of Ukraine, reforming of higher education of Ukraine, the tendency of development of higher education in Ukraine.